

ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНІВ І ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ОСВІТИ РАНЬОГО ДИТИНСТВА В УНІВЕРСИТЕТАХ АВСТРАЛІЇ

УДК [371. 214.1+373. 22]+ 373. 211. 24 (94) (045)

Л. М. Глушок

Сьогодні Україна впевнено входить до світового освітнього простору, модернізуючи освітню діяльність у контексті глобальних вимог. На сучасному етапі відбувається пошук шляхів оновлення змісту дошкільної освіти, а відповідно і підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних втілювати в життя Державну програму розвитку дошкільної освіти в Україні на період до 2017 року [2], програму розвитку дітей 5-річного віку “Впевнений старт” [3], Базову програму “Я у світі” [1]. Саме тому є доцільним вивчення досвіду Австралії щодо втілення національної програми розвитку раннього дитинства [4], зокрема підготовки фахівців дошкільної освіти, оскільки австралійська вища освіта – одна з найкращих у світовому вимірі.

Проблеми сучасної педагогічної освіти Австралії висвітлюють у своїх працях такі австралійські вчені, як Л. Бредлі, С. Каррінгтон, М. Клейн, Х. Коннел, Дж. Лейн, Т. Ловат, К. Роу, Дж. Сахс, Ч. Сім, М. Скілбек та ін.

Розвитку і реформуванню австралійської освіти присвячено низку наукових досліджень, зокрема полікультурній освіті (І. Балицька); системному аналізу шкільної освіти на різних етапах (А. Волкова, А. Сбруєва); роботі з обдарованими дітьми (А. Переверзєв); засадам реформування вищої освіти у кінці ХХ на початку ХХІ століття (С. Корешкова); професійній підготовці учителів (Л. Голуб); особливостям розвитку та становлення шкільної освіти (О. Бондарчук); загальному огляду вищих навчальних закладів Австралії (Л. Мовчан), принципам реформування вищої освіти Австралії (Н. Пасько).

Мета статті – в умовах входження України у світовий освітній простір простежити підготовку фахівців дошкільної освіти за бакалаврськими програмами в університетах Австралії.

Дошкілля – це найважливіший період у житті дитини для навчання, розвитку і виховання. Саме тому уряди багатьох держав розробили національні програми розвитку раннього дитинства.

Програму “Структура раннього навчання в Австралії: приналежність, сутність та становлення” (Early Years Learning Framework for Australia: Belonging, Being and Becoming, 2009) федеративний уряд Австралії зобов’язався виконати до середини 2013 року. За цією національною програмою підготовку, основу на грі, повинні пройти всі діти за рік перед обов’язковою шкільною освітою. Її називають preschool (або Kindergarten, Preparatory, Transition, Reception залежно від штату чи території). Підготовка здійснюється в усіх закладах по догляду за дітьми по 15 годин на тиждень упродовж 40 тижнів і передбачає новий національний стандарт якості. Ця програма впроваджується висококваліфікованими кадрами з науковим ступенем, підготовленими в університетах Австралії [4].

Починаючи з 2008 року, австралійський уряд зобов’язався інвестувати 126,6 мільйонів австралійських доларів упродовж 4 років, щоб якісно підготувати та зберегти фахівців дошкільної освіти. Крім цього, у межах прийнятої в 2009 році Радою австралійських урядів штатів та територій (the Council of Australian Governments) Національної стратегії розвитку раннього дитинства “Інвестування в ранні роки”(National Early Childhood Development Strategy – Investing in the Early Years) в університетах для вчителів раннього дитинства забезпечуються додаткові місця, відмінюється оплата за навчання для отримання професійного диплому TAFE (Technical and Further Education), надаються пільги сільським фахівцям і тим, хто працює з дітьми корінних жителів або дітьми з вадами [10].

З 1 січня 2012 року почав упроваджуватися новий національний стандарт дошкільної освіти та догляду (The National Quality Framework for Early Childhood Education and Care); створено новий відділ щодо якості австралійської освіти та догляду за дітьми (Australian Children’s Education and Care Quality Authority (ACECQA)); 6 червня 2012 року проведено громадський

форум щодо можливостей та недоліків упровадження нового національного стандарту якості освіти після закінчення моніторингу, проведеного новоствореним відділом у різних містах Австралії у вигляді національного туру-обговорення (The Listening Tour) [5].

Згідно з новим стандартом якості збільшено співвідношення кількості педагогів на кожну дитину для можливості отримання більшої уваги та індивідуального догляду; упроваджено нові вимоги до підготовки та кваліфікації педагогів, щоб вони могли здійснювати освіту та розвиток дітей; упроваджено нову систему якості навчання та догляду за дітьми дошкільного віку.

Для отримання вищої освіти в Австралії необхідно пройти навчання в університеті. Нижчий, початковий ступінь (Undergraduate Degree) – ступінь бакалавра (Bachelor). Це міжнародна, визнана всіма розвиненими країнами, кваліфікація, для отримання якої потрібно закінчити 3–(4)-річний курс навчання в університеті.

Є ще ступінь бакалавра з відзнакою (Bachelor with Honours), для отримання якого навчання триває на 1 рік більше і зарахування відбувається на основі відмінного складання основного ступеня бакалавра (Pass Degree), а випускники мають право на навчання в докторантурі.

Бакалавр – це найпоширеніший кваліфікаційний рівень вищої освіти в Австралії. Державні австралійські університети (38) отримують значні субсидії від уряду (Commonwealth Support), які йдуть на зменшення оплати за навчання лише за програмами бакалаврату [8].

Професійна підготовка учителів здійснюється на факультетах освіти (Faculty of Education) та у школах освіти (School of Education), які входять до структури університетів.

Школи освіти являють собою вищі навчальні заклади, які спеціалізуються на підготовці вчителів, а також мають післядипломні рівні підготовки. На відміну від факультетів, вони мають більш незалежний статус. У школах освіти та на факультетах освіти дають базову університетську підготовку.

Базовий університетський курс бакалаврату становить 3–4 роки стаціонарного навчання і надає можливість отримати кваліфікацію бакалавра освіти раннього дитинства.

Рівень знань випускників-бакалаврів визначається за допомогою залікових одиниць, як з конкретних дисциплін, так і в цілому за термін навчання. Кредитні бали (credit points) надають можливість визначити обсяг курсів і дисциплін; допускати до виконання професійної підготовки і проходження практики; заохочувати (стипендії, премії, гранти) чи карати (зняття стипендії, перездача іспитів, відрахування з навчального закладу).

Крім теоретичної підготовки, обов'язковим елементом усіх програм підготовки бакалаврів освіти є практична (професійна) підготовка – проходження педагогічної практики від 12 до 20 тижнів [11].

Згідно зі звітом Луїз Уотсон та Беверлі Екфорд з Канберійського університету за 2008 рік [9], який було доручено підготувати Департаментом освіти, працевлаштування та трудових відносин федеративного уряду Австралії (the Commonwealth Department of Education, Employment and Workplace Relations) для сприяння розробці національної стратегії щодо робочих кадрів, які працюють у сфері раннього дитинства (National Early Years Workforce Strategy), та для покращення працевлаштування і збереження існуючих кадрів, підвищення рівня їх кваліфікації та для розробки шляхів винагородження кращих працівників. Усі програми підготовки фахівців дошкільної освіти Австралії можна умовно поділити на дві групи: ті, які готують спеціалістів для роботи з дітьми від народження до 5 років та які готують вчителів раннього дитинства від 0 до 8 років (або від 3 до 8 років) і за деякими програмами від 0 до 12 років (або від 3 до 12 років чи від 5 до 12 років) [9].

Фахівці першої групи можуть працювати у дитячих садках, центрах раннього розвитку, сімейних дитячих садках, а вчителі раннього дитинства мають право не лише працювати у дошкільних закладах, а й викладати в підготовчих групах (при садках та школах), нульових класах та початкових класах середньої школи.

Відповідно до звіту від 12.08.2012 року за результатами перепису дітей 4-річного віку (the National Preschool Census (NPC) та даних Бюро статистики Австралії (Australian Bureau of Statistics (ABS) зростає відсоток зарахувань дітей корінного населення: з 87,2 % (2009 р.) до 90,2 (2010 р.) [10].

Існує 29 програм підготовки, які пропонуються як освітньо-кваліфікаційні рівні бакалавра (діти віком від 0 до 5 років) або надають можливість продовжити навчання ще впродовж півроку для отримання сертифікату спеціаліста та впродовж 1 року – диплома спеціаліста. В основному на такий ступінь бакалавра тривалість навчання складає 3 роки або відповідний термін заочно (крім 4-річних програм навчання в університеті Чарльза Стерта, у Воллонгонзькому університеті та університеті Дікіна). Багато університетів пропонують чіткі шляхи для подальшого навчання для отримання визнаних шкільних вчительських кваліфікацій (дають право викладати в початковій школі). Диплом про освіту анангу (анангу – корінне плем'я Австралії) в Південноавстралійському університеті лише одна дворічна програма підготовки вихователів дітей від 0–5 років [9].

8 програм підготовки (Австралійський католицький університет, університет Нової Англії, університет Західного Сіднею, Інститут вищої освіти корінного населення Батчелор, університет Чарльза Дарвіна, Тасманійський університет, університет Балларата, університет Монаш) надають можливість продовжити навчання з метою отримання викладацької спеціальності – вчителя раннього дитинства [9].

Також існують аспірантські програми (Postgraduate Programs), які надають можливість отримати диплом спеціаліста освіти раннього дитинства в університеті Маккуорі, Монаш університеті, а в університеті Едіти Кован – сертифікат спеціаліста (дослідження раннього дитинства) та в Сіднейському університеті – магістра викладання (раннє дитинство).

36 програм здійснюють підготовку вчителів раннього дитинства дітей віком від 0 до 8 років (деякі від 0 до 12 років) на освітньо-кваліфікаційному рівні “бакалавр” або “бакалавр з відзнакою”, після закінчення яких надається

право як викладання в початковій школі, так і в дошкільних закладах. Усі зазначені програми вимагають 4-річного стаціонарного навчання, за винятком 5-річної програми в Технологічному університеті Квінсленда та 3-річної програми освіти племені анангу (раннє дитинство) в Університеті південної Австралії.

Більшість програм підготовки фахівців для роботи з дітьми від 0 до 5 років та з дітьми від 0 до 8 (12 років) проводять зарахування попередніх професійних кваліфікацій, таких як дипломи закладів професійної освіти (VET Diplomas) у сфері дитячих послуг (Diplomas of Children's Services). В основному університети зазначають, скільки кредитних балів вони зараховують за дипломи професійної освіти у сфері послуг по догляду за дітьми. Університети розглядають кожен окремий випадок та можливу кількість кредитів, деякі надають додаткові грошові кошти студентам з такими дипломами [9].

Подвійні ступені бакалаврів (Undergraduate Early Childhood Education Double Degrees) пропонують лише 9 стаціонарних програм підготовки (університет Ньюкасла, коледж християнського спадку, Квінсендський технологічний університет, університет Саншайн Косту, університет Фліндерса), за винятком можливості проходження програми університету Чарльза Дарвіна на екстернатній формі навчання. Усі ступені можна отримати за 4 роки стаціонарного навчання, крім програми підготовки в університеті Гріффіта (4, 5 роки).

Деякі заклади вищої освіти надають можливість дострокового завершення програми після кожного року стаціонарного навчання (Early Exit qualifications): після успішного навчання впродовж 1 року – сертифікат (Certificate-level qualification), 2 років – диплом про вищу освіту (HE Diploma), 3 років – ступінь бакалавра виховання (лише дошкільна кваліфікація), 4 – бакалавра освіти (кваліфікація викладання в початковій школі та в дошкільних закладах). Такі моделі навчання пропонують: Університет південної Австралії,

університет центрального Квінсленда, університет південного Квінсленда, Інститут вищої освіти корінного населення Бетчелор [9].

Наприклад, державний університет Монаш – один з найбільших та найпрестижніших у світі, що знаходиться в Мельбурні (штат Вікторія), пропонує в 6 австралійських кампусах (має ще 4 зарубіжні) такі кваліфікації у сфері раннього дитинства:

– бакалавр дошкільної освіти (Bachelor of Early Childhood Education), 192 кредитних бали, 4 роки стаціонарного навчання;

– бакалавр дошкільного виховання (Bachelor of Early Childhood Studies) на основі професійного диплому у сфері дитячих послуг (Diploma of Children's Services), 144 кредити, 3 роки стаціонарного навчання або 6 років заочно. Цей курс призначено для тих, хто має досвід роботи чи певну кваліфікацію у сфері догляду та виховання дітей дошкільного віку. Вступники мають як мінімум 1 рік безперервного стажу;

– бакалавр дошкільної освіти з відзнакою (Honours Degrees), 48 кредитів, 1 рік стаціонарно або 2 роки заочно;

– диплом спеціаліста дошкільної освіти (Postgraduate Diploma of Early Childhood Education або Postgraduate Diploma of Education), 48 кредитів, 1 рік стаціонарного навчання або 2 роки заочно;

– сертифікат спеціаліста (Postgraduate Certificate of Education), 24 кредити, 0,5 років стаціонару або 1 рік заочно;

– магістр викладання (раннє дитинство) (Master of Teaching (Early Childhood)), 96 кредитів, 1,5 року інтенсивного стаціонарного навчання з довшою тривалістю семестру;

– доктор філософських наук (раннє дитинство) (Doctor of Philosophy (early childhood, primary and secondary education)), 4 роки стаціонару або 8 років заочно [6; 7].

Розглянемо курікулум (навчальний план та зміст) підготовки бакалаврів дошкільної освіти (Bachelor of Early Childhood Education), що навчаються 4 роки стаціонарно в університеті Монаш (Monash University) та отримують

кваліфікацію “вчитель дітей дошкільного віку та вчитель дітей початкової школи” (діти до 12 років). Курс містить у собі обов’язкові і факультативні предмети, що стосуються викладання, навчання і дослідження в галузі дошкільної педагогіки, а також практичну підготовку, що складає 192 кредити [6].

Упродовж першого року навчання студенти:

знайомляться з концепцією навчання, вивчають цілу низку критичних поглядів на навчання, досліджують підходи до навчання, поняття здібностей, мотивацію та інтерес до навчання;

вивчають способи спілкування та роль мови і мовлення, розширюють уявлення про викладання та навчання;

знайомляться з обов’язками учителя, визначають його професійні вміння як майбутнього фахівця, починають розуміти свої етичні обов’язки, вчать критично оцінювати наукову літературу, пов’язану з професією, вивчають теоретичні засади дошкільної освіти, зокрема ті, що стосуються корінних жителів, феміністичні теорії тощо і отримують поняття про їхню різноманітність та відмінність в умовах навчання; досліджують концепції ранньої грамотності дітей, усвідомлюють їх у таких параметрах: сім’я, громада, догляд за дітьми, дошкільні установи і перші роки в школі;

вивчають навколишнє середовище і місцеву спільноту в контексті освіти раннього дитинства, беруть участь в охороні навколишнього середовища, критично усвідомлюють свої уявлення про рух, беруть участь у фізичній діяльності, дотримуючись правил безпеки;

досліджують розвиток дітей в умовах науково-технічного прогресу, зокрема з соціокультурної точки зору;

розглядають комплексний підхід до ознайомлення з мистецтвом у ранньому дитинстві, вивчають програмні вимоги до навчання основам музики, танцю, образотворчого мистецтва, драми.

На другому році навчання студенти:

визначають компетенції, що передбачають мультиграмотний зв'язок зі світом дітей раннього віку, охоплюючи такі системи символічного подання, як усні, письмові, дисциплінарні, технологічні, художні, екологічні, емоційні, соціальні;

знайомляться з низкою теоретичних аспектів, пов'язаних із дитячим навчанням і розвитком, зокрема розвивальним, соціокультурним, інноваційним тощо, вчать застосовувати їх на практиці;

вивчають компоненти експериментальної освіти в контексті руху, навколишнього середовища і суспільства;

вивчають методики, які сприяють навчанню дітей грамотності та рахунку;

досліджують, як освітні системи на глобальному та місцевому рівнях відповідають соціальній справедливості, рівності, різноманітності, доступності;

удосконалюють професійні навички, співпрацюючи з обдарованими і дітьми з особливими потребами та їхніми сім'ями;

знайомляться з навчальною програмою і методикою навчання у старшій та молодшій початкових школах;

проходять відповідну практику, готують професійний звіт-портфоліо.

На третьому році навчання студенти:

розширюють знання та вдосконалюють уміння, що стосуються раннього рахунку, засвоюють різноманітні педагогічні підходи до вивчення елементів математики з дітьми дошкільного віку;

беруть участь у дослідженнях, що встановлюють спільність між мистецтвом і рахунком, оснований на різних підходах, включаючи колір, форму, лінію, тон, ритм, простір, час, склад, тактильність, рух, а також розробляють міждисциплінарні комплексні навчальні програми;

досліджують взаємозв'язок між наукою, технологією, суспільствознавством і навколишнім середовищем;

аналізують чинні методики навчання грамоти, розробляють власні ефективні прийоми;

вивчають, виявляють та оцінюють рівень навчання і розвитку дитини – вчаться оформляти відповідні матеріали до педагогічного портфолію;

вивчають програми та методики навчання дітей віком до 3-ох років у дитячих установах по догляду за дітьми, від 3 років – у дитячих дошкільних закладах.

На четвертому році навчання студенти:

розглядають проблеми здоров'я і благополуччя, вчаться турботливо ставитися до дітей, дбати про їхню безпеку та здорове харчування, фізичний розвиток та емоційний стан;

розглядають в історичному аспекті концепції навчання і розвитку дітей до 12 років, у тому числі поняття інвалідності та спеціальні додаткові потреби;

вивчають вимоги до сучасного фахівця раннього дитинства, включаючи професійну етику, керівництво послугами, професійне управління, пропаганду наукових досліджень, обмін професійною інформацією, розвиток кар'єри;

вивчають організаційні вимоги до праці фахівця, отримують інформацію про можливості працевлаштування, вчаться контролювати свої думки та дії;

розробляють ігрові навчальні програми для дитячих садків, аналізують наявні програми для навчання і розвитку в ранньому дитинстві;

учаться співпрацювати з колегами та сім'ями дітей, удосконалюють професійні вміння у стосунках з дітьми під час практики, вчаться ефективно управляти діяльністю дитини;

за допомогою практики розширюють теоретичні дослідження у співпраці з іншими студентами та персоналом, розробляють цікаві проекти, упроваджують їх в освітні середовища, аналізують результати та їх значення;

проводять аналіз сучасних ігрових методик навчання, вивчають міжкультурні зв'язки, популярні культури, гендерну взаємодію і навіть критикують деякі ігрові середовища, у яких перебувають діти сьогодні, збирають матеріал та проводять мультипрезентації [6].

Студенти за програмою навчання “бакалавр дошкільного виховання” (Bachelor of Early Childhood Studies) на основі професійного диплому у сфері дитячих послуг (Diploma of Children’s Services) отримують глибокі знання про розвиток дитини, вивчають теоретичні основи навчання, педагогіку раннього дитинства, ознайомлюються з програмами раннього дитинства, досліджують актуальні питання дошкільної освіти, вивчають сімейне виховання, роботу в інклюзивних групах та з обдарованими дітьми. Той, хто працює, проходить не 80, а 40 днів практики раннього навчання і виховання, але в інших закладах, а не за місцем роботи. В університеті Монаш створено всі умови для тих, хто має сім’ю, працює і навчається. Студенти можуть вибрати режим навчання. При кампусі можуть навчатися заочно, відвідуючи семінари один раз у семестр упродовж тижня [7].

Усі програми з підготовки вчителів повинні містити курси про культуру, мову і життя корінних жителів Австралії, навчання дітей з особливими потребами та інформаційні технології [10].

Отже, на основі зазначеного вище можна констатувати, що вища педагогічна освіта в Австралії є багатоступеневою, доступною, різноваріантною, гнучкою та мобільною. На сучасному етапі реформування дошкільної освіти в Україні австралійський досвід професійної підготовки фахівців дошкільної освіти є цікавим для вивчення з точки зору варіативності програм, розрахованих на різний термін навчання, організації професійної практики, у плані вибору необхідних предметів та плавного переходу від одного етапу навчання до іншого, можливості дострокового завершення навчання (Early Exit qualifications), а також програм дистанційного навчання.

Стаття не претендує на всебічний розгляд проблеми. Подальшого дослідження потребує, наприклад, організація професійної практики, дистанційна форма навчання в підготовці фахівців дошкільної освіти в університетах Австралії.

Список використаної літератури

1. Базова програма розвитку дошкільника “Я у Світі”. Дошкільне виховання / наук. кер. та заг. ред. О. Л. Кононко. – 3-тє вид., вип. – К. : Світич, 2009. – 430 с.
2. Державна цільова соціальна програма розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року // Офіційний вісник. – 2011. – № 45. – С. 84–101.
3. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку “Впевнений старт” (для дітей 5-річного віку) [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. – К., 2010. – Режим доступу : http://www.upk.org.ua/load/zakonodatelnyeakty/programarozvitku_ditej_starshogo_doshkilnogo_viku.
4. Early Years Learning Framework for Australia: Belonging, Being and Becoming / Australian Government Department of Education, Employment and Workplace Relations // Commonwealth of Australia. – 2009. – 47 с.
5. ACECQA joins the NQF Listening Tour [Електронний ресурс] // Australian Children’s Education and Care Quality Authority (ACECQA). – 2012.– Режим доступу : <http://acecqa.gov.au/news-and-media/article/?id=acecqa-hears-from-childrens-education-and-care-services>.
6. Bachelor of Early Childhood Education [Електронний ресурс] // Monash University. – Режим доступу : <http://www.monash.edu.au/pubs/handbooks/courses/1515.html>.
7. Bachelor of Early Childhood Studies [Електронний ресурс] // Monash University. – Режим доступу : <http://monash.edu/pubs/handbooks/courses/3708.html>.
8. Early Childhood Development Workforce, Draft Report [Електронний ресурс] // Productivity Commission. – Melbourne. – 2011. – Режим доступу : <http://www.deewr.gov.au/Earlychildhood/LatestNews/Pages/InterimResponsetoPCReport.aspx>.
9. Watson, L. Characteristics and Delivery of Early Childhood Education Degrees in Australia. Final Report. Part A / Louise Watson, Beverley Axford // Faculty of Education, University of Canberra. – October 2008. – 51 p.
10. National Partnership for Early Childhood Education: Annual Reports [Електронний ресурс] // Commonwealth of Australia. – 2010. – Режим доступу : http://www.deewr.gov.au/Earlychildhood/Policy_Agenda/ECUA/Pages/annualreports.aspx.

11. Overview. Teacher education, Australia [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://221.121.69.112/AEI/CEP/Australia/EducationSystem/Teacher/Overview/default.htm>.

Рецензент: кандидат педагогічних наук, доцент Стукан Г. О.